

Disclosure belangen spreker

(potentiële) belangenverstremgeling	Geen
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Geen
<ul style="list-style-type: none"> • Sponsoring of onderzoeksgeld • Honorarium of andere (financiële) vergoeding • Aandeelhouder • Andere relatie, namelijk ...	<ul style="list-style-type: none"> • NVT • • •

De Hoogstraat
Revalidatie

kanker is (n)iets om bij stil te staan

Evoline van Haneghem

20 januari 2014

Wat komt aan bod?

- Geschiedenis
- Waarom herstellen/revalideren na kanker?
- Ontwikkelingen van revalidatie en kanker
- De richtlijn oncologische revalidatie
- Positie van de oncologische revalidatie
  - Binnen de revalidatie
  - Binnen de oncologie
- Wanneer en voor wie geschikt
- Het implementatieproject

Geschiedenis

- 1996: Eerste herstelprogramma voor kankerpatiënten in Nederland; Herstel en Balans
- 2002: 16 locaties voor Herstel en Balans in NL
- 2008: Start ontwikkeling richtlijnen: Herstel na kanker, detecteren psychosociale behoeften en Oncologische revalidatie
- 2010: 68 Herstel en Balans locaties in NL
- 2011: Richtlijn Oncologische revalidatie
- 2012: Start implementatie project

Waarom aandacht voor herstellen/revalideren bij kanker?

Overlevenden kanker

3x slechtere gezondheid toestand en 2x
meer emotionele problemen dan
leeftijdsgenoten

Meest voorkomende klachten

- Vermoeidheid
  - bij 30-80%
- Verminderde conditie
  - tot 50% ↓ VO2 max
- Depressie en angst
  - 30-50%
- Langdurig (> 1 jaar) klachten
  - 15%
- Onzekerheid naar toekomst
- Rolfunctioneren
- Algehele belastbaarheid ↓

Om hoeveel mensen gaat het?

2010

90.000 patiënten/jaar gediagnosticeerd
6000 nieuwe diagnoses regio Utrecht

2015

700.000 mensen leven met kanker en de
gevolgen

Revalideren na kanker is zinvol

- Revalideren heeft effect ^{1,2}
  - Met name studies na afloop behandeling (borstkanker patiënten)
- Diverse proefschriften in NL positieve effecten op: ³⁻⁷
  - Uithoudingsvermogen
  - Spierkracht
  - Kwaliteit van leven
  - Vermoeidheid

Revalidatie

Na afloop curatieve behandeling

- Conclusies:
  - Aerobe training en progressieve spierkrachttraining is effectief
verbetering aerobe capaciteit
vermoeidheid ↓
optimaler rolfunctioneren
verbetering spierkracht ¹
  - Cognitieve gedragstherapie effectief bij ernstig vermoeide patiënten ²
- Aanbevelingen:
  - Trainingsprogramma van ten minste matige intensiteit
(lopen, fietsen, progressieve spierkrachttraining)
  - Aanvullende modules op basis van: kenmerken ziekte, restklachten, voorkeuren en rolfunctioneren
  - Patiënten die één jaar na afsluiten laatste oncologische behandeling nog ernstig vermoeid zijn (en interventies hebben gevolgd) → cognitieve gedragstherapie ³

Revalidatie in (ziekte- en symptoomgerichte) palliatieve fase

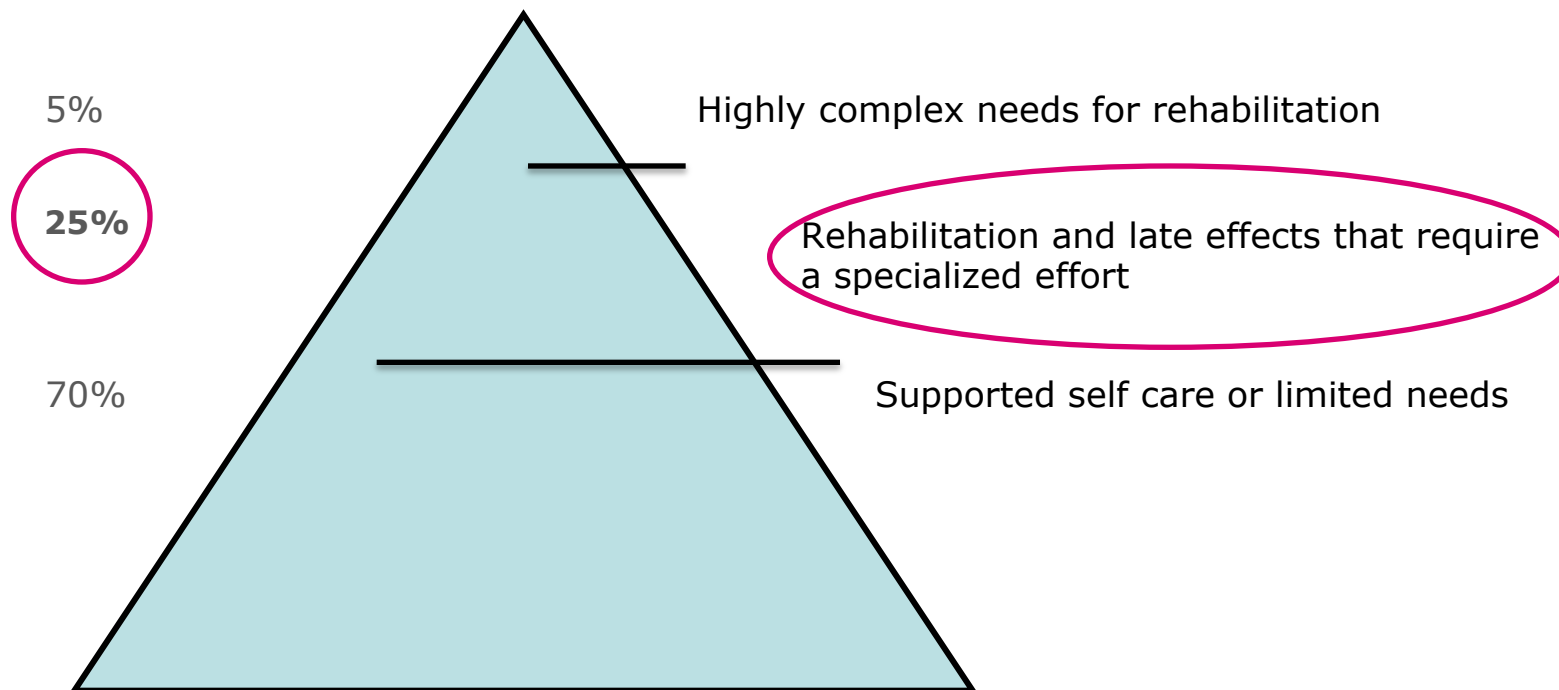
- Conclusies
  - Veelal ongecontroleerde studies: geen goede conclusies te trekken omtrent haalbaarheid en effectiviteit van oefenprogramma's ¹⁻⁴
- Overwegingen
  - Patiënten in palliatieve fase melden behoefte aan ondersteuning in behoud van fysieke en mentale kracht, behoud van activiteiten en functies
- Aanbevelingen
  - Persoonlijke doelen/voorkeuren van patiënt centraal stellen
  - Streven naar preventie/behandeling symptomen, optimaliseren kwaliteit van leven, behoud van fysieke functies

Revalidatie bij kanker (nog) niet vanzelfsprekend

- Beperkte verwijzing naar revalidatie ^{1,2}
  - ± 25% curatief behandelde patiënten geïndiceerd voor een vorm van revalidatie
  - <50% van hen revalideren daadwerkelijk (2800 patiënten/jaar Herstel & Balans®)
- Systematische signalering en behandeling van restklachten ontbreekt ³
- Richtlijn Oncologische revalidatie
  - Systematische bundeling van evidentie
  - Concrete aanbevelingen voor praktijk

Vraag naar nazorg

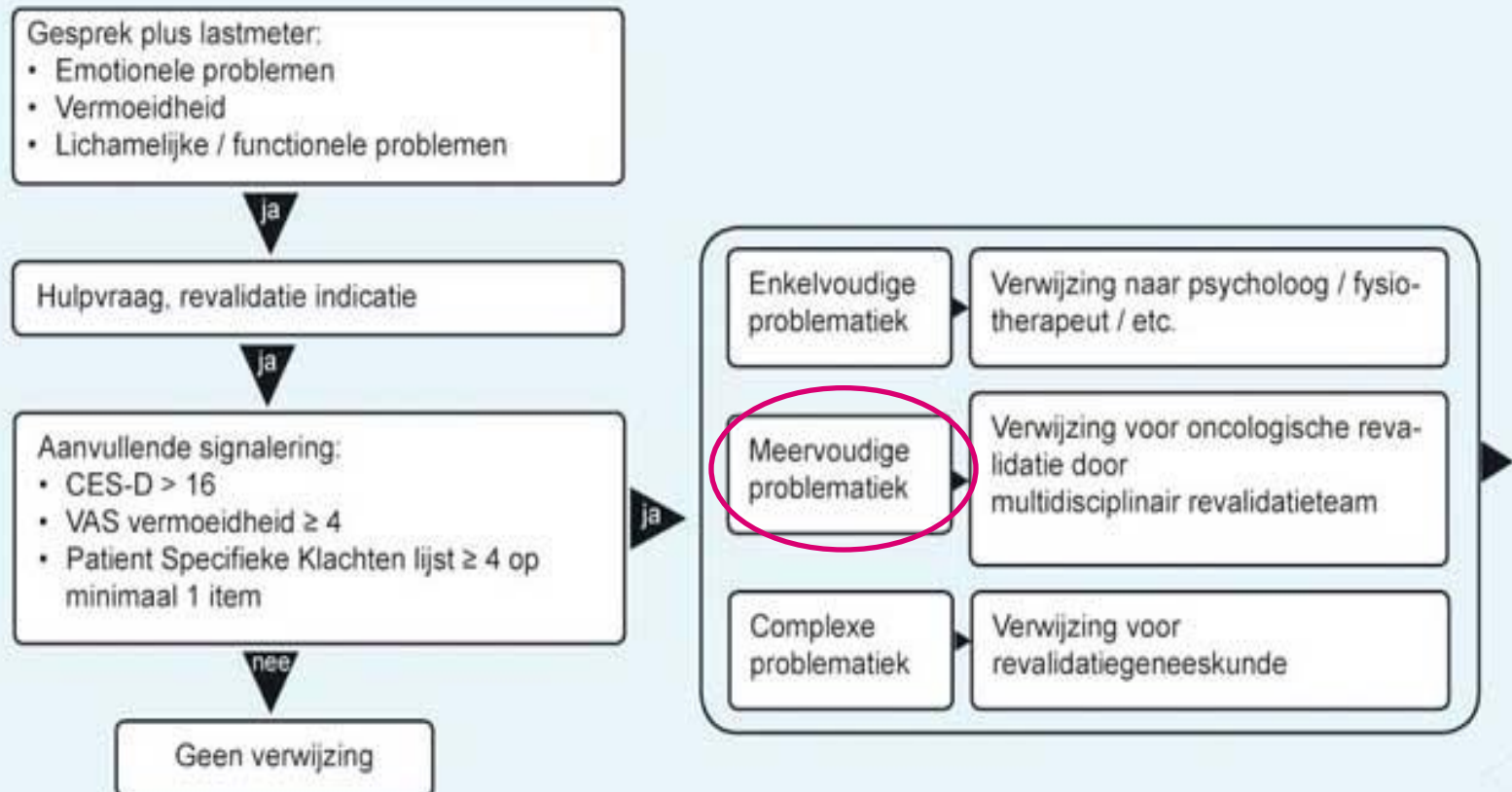
- Uitkomsten onderzoek Danish Cancer Society
- Differentiatie naar zorgvraag

Beslisboom uit richtlijn

SCHEMA I: OVERZICHT ONCOLOGISCHE REVALIDATIE

SIGNALERING EN VERWIJZING

De richtlijn 'oncologische revalidatie'

Beslisboom beschrijft:

- Welke patiënt heeft *enkelvoudige* problematiek?
- Welke patiënt heeft *meervoudige* problematiek?

beter/helderder (?)

- Welke patiënt heeft behoefte aan *monodisciplinaire* zorg?
- Welke patiënt heeft behoefte aan *multidisciplinaire* zorg?

Oncologische revalidatie

Volgens College voor Zorgverzekeringen (2008)

- Zorg gericht op functionele, fysieke, psychische en sociale problemen verbonden met (de behandeling van) kanker
- Advies en begeleiding bij het omgaan met de ziekte, het herstel van de behandelingen en het in stand houden en/of verbeteren van de conditie en de algehele belastbaarheid
- Tijdens of na afronding van de in opzet curatieve behandeling en tijdens de ziekte- en symptoomgerichte palliatieve fase

Defenitie van revalidatie

Volgens Revalidatie Nederland

Revalidatiegeneeskunde richt zich op het voorkomen, terugbrengen en genezen van (te verwachten) gevolgen voor mensen met blijvend lichamelijk letsel of een functionele beperking.

De revalidatie behandeling zal bestaan uit verschillende, op elkaar afgestemde therapieën (multidisciplinair).

Dit kunnen zowel individuele als groepstherapieën zijn. Voor revalidatiebehandeling is een indicatiestelling van een revalidatiearts nodig. Deze zal ook het revalidatieteam samenstellen.

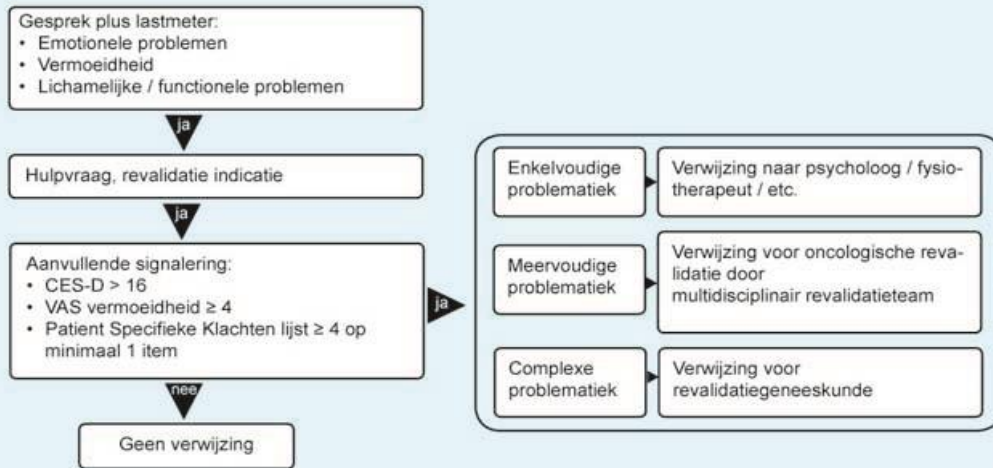

Belangrijkste wijzigingen volgens richtlijn

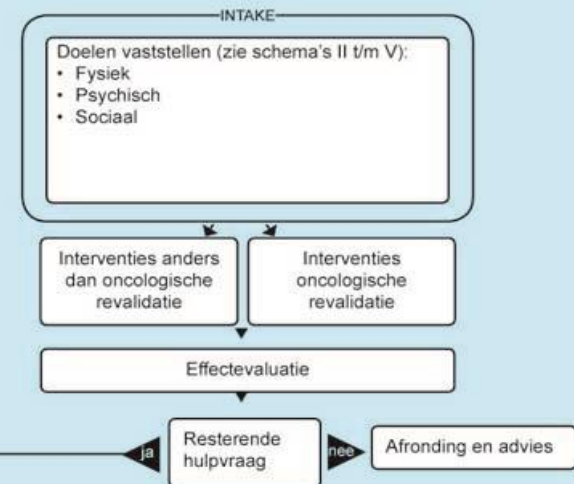
- Structurele signalering van klachten en verwijzing naar oncologische revalidatie door basisbehandelaars
- Uitbreiding van revalidatieaanbod naar *tijdens curatieve behandeling* en *palliatieve fase*
- 'Zorg op maat' op basis van intake oncologische revalidatie

SCHEMA I: OVERZICHT ONCOLOGISCHE REVALIDATIE

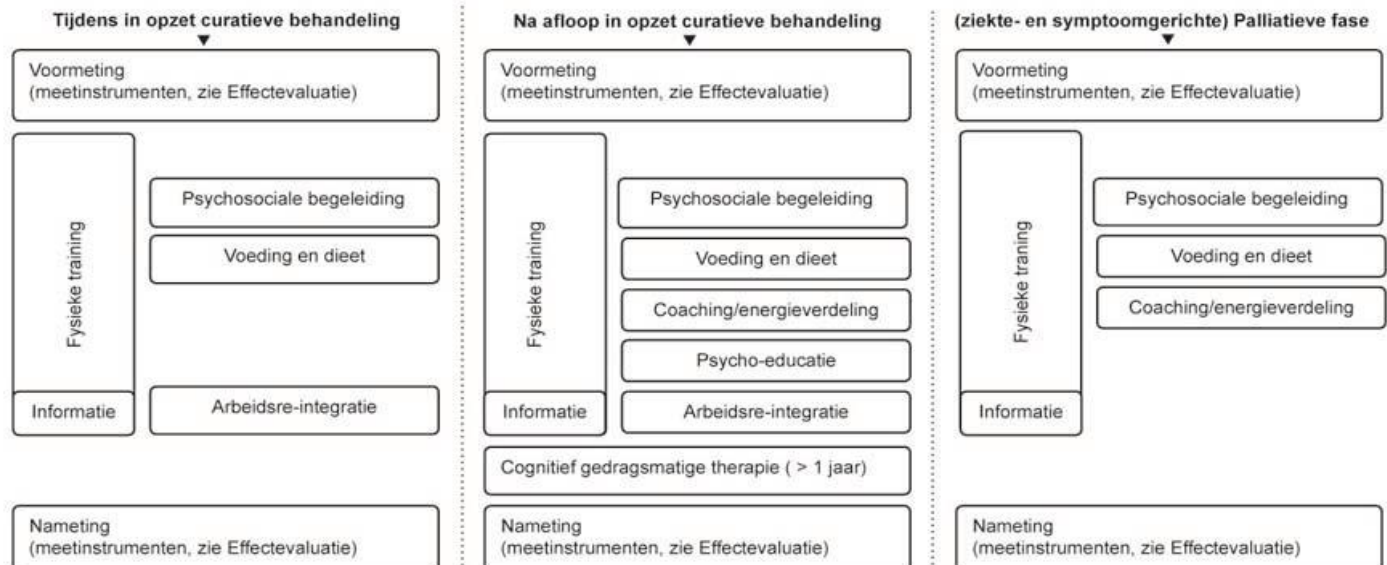
SIGNALERING EN VERWIJZING

INTAKE EN EVALUATIE ONCOLOGISCHE REVALIDATIE

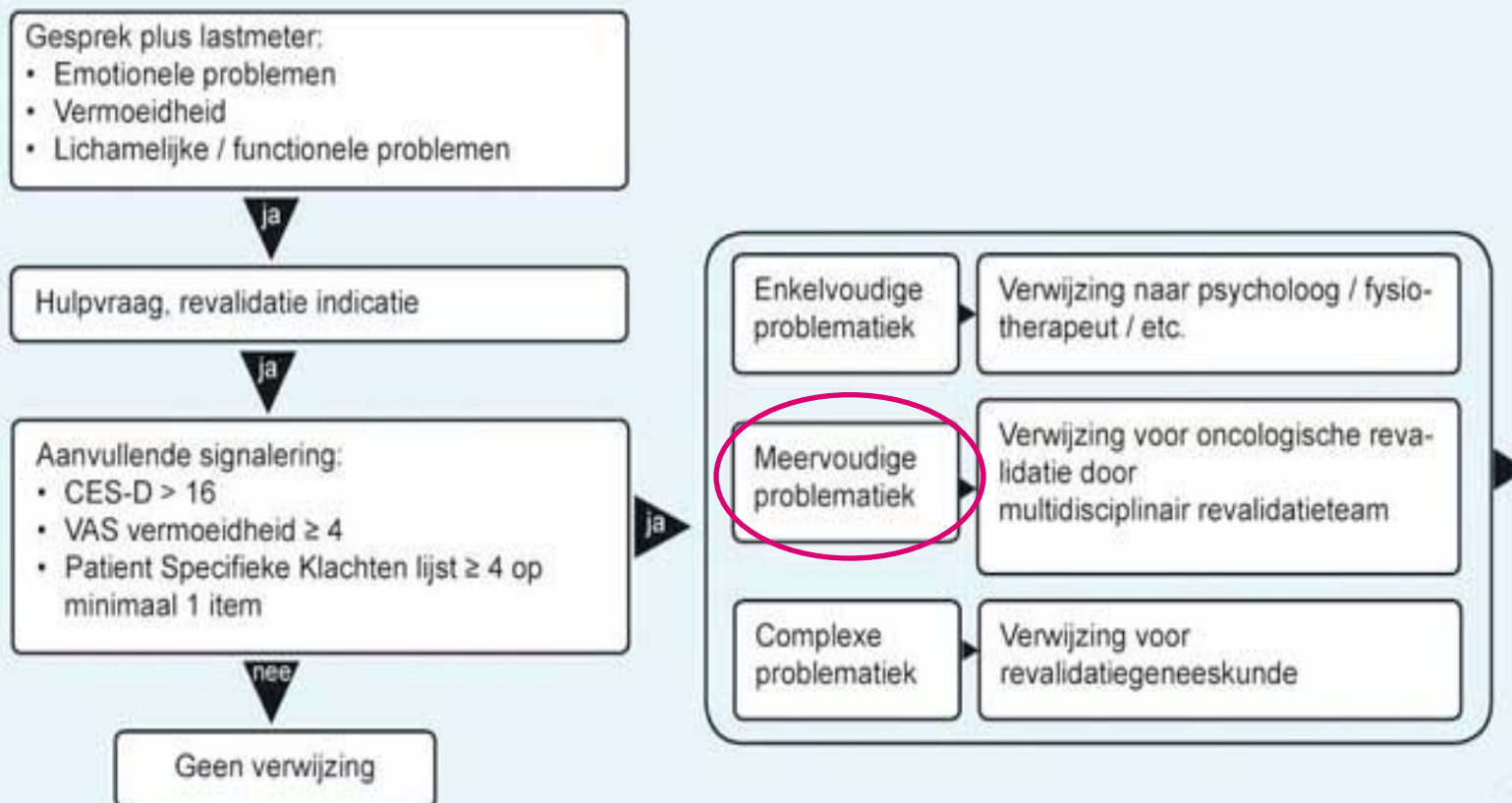
INTERVENTIES ONCOLOGISCHE REVALIDATIE:

Structurele signalering van klachten en verwijzing

SCHEMA I: OVERZICHT ONCOLOGISCHE REVALIDATIE

SIGNALERING EN VERWIJZING

Doelgroep richtlijn

- **Primaire zorgverleners in de oncologie als verwijzers**
  - medisch specialisten
  - verpleegkundig(en) (specialisten)
  - huisartsen
  - bedrijfs-/arbeidsgeneeskundigen
- **Uitvoerders van revalidatie/na zorg**
  - revalidatieartsen
  - sportartsen
  - fysiotherapeuten
  - ergotherapeuten
  - psychologen
  - maatschappelijk werkers
  - diëtisten
  - wijkverpleegkundigen oncologie
  - Re-integratie coaches/arbeidsdeskundigen

Verwijzing-doorstuur mogelijkheden

- Inloophuizen
  - 1^e lijn
    - Fysiotherapie
    - Ergotherapie
    - Psycholoog
    - Diëtiste

    - Arbeidsdeskundige
    - Welzijn organisaties (mw)
    - Wijkverpleegkundigen oncologie
- Revalidatie = 2^e lijn
- Revalidatiecentra
  - Revalidatieafdelingen van ziekenhuis

De verwarring

- Stichting Herstel en Balans → Herstel&Balans
- Stichting Herstel&Balans → onderdeel van IKNL
- IKNL → Richtlijn 'oncologische revalidatie'

Nog meer verwarring

Term 'revalidatie'

- Revalidatie is breed begrip
- Binnen de revalidatiegeneeskunde
Revalidatie = multidisciplinair werken met een team onder verantwoordelijkheid van revalidatiearts

Welke zorg/verwijzing voor welke
persoon/bij welke klachten

Herstel en Balans

- Herstel&Balans
  - Groepsprogramma
    - fysieke training &
    - psycho-educatie &
    - lotgenotencontact
  - iedereen volgt altijd alles.....
- Herstel&Balans → mooi product
- Stichting Herstel&Balans: “Herstel&Balans is een revalidatieprogramma”

Wordt gegeven in revalidatiecentra, ziekenhuizen, maar ook:
1^e lijns fysiotherapiepraktijken en sportcentra

Behandelkaders revalidatie

Tijdens in opzet curatieve behandeling

Basis module

Fysieke training/bewegen

Informatie

- mogelijke gevolgen van behandeling op inspanningsvermogen/activiteiten niveau
- mogelijke preventie/vermindering van vermoeidheidsklachten

Na in opzet curatieve behandeling

Basismodule

Fysieke training/bewegen

Informatie

- gevolgen van behandeling op inspanningsvermogen
- energieverdelen
- mogelijke oorzaken en in stand houdende factoren vermoeidheid

- belasting-belastbaarheid
- energieverdelen/tijdschrijven

In palliatieve fase

Basismodule

Fysieke training/bewegen

Informatie

- belasting-belastbaarheid
- kwaliteit van leven

Aanvullende modules

- Psychosociale begeleiding
- Energieverdelen
- Arbeidsre-integratie
- Voeding en dieet

Aanvullende modules

- Psychosociale begeleiding
- Energieverdelen
- Arbeidsre-integratie

- Voeding en dieet

Aanvullende modules

- Psychosociale begeleiding
- Energieverdelen
- Voeding en dieet

UMCU

DE HOOGSTRAAT

UMCU

Lokaties van zorg regio Utrecht

Complex		De Hoogstraat UMC U	De Hoogstraat UMC U	5% = 302
<u>Meervoudig</u>	UMC U Antonius zkh	De Hoogstraat UMC U Antonius zkh	UMC U Antonius zkh	25% = 1511
	----- Eerste lijn	----- Eerste lijn	----- Eerste lijn	
Enkelvoudig	Eerstelijns	Eerstelijns	Eerstelijns	70% = 4229
	Tijdens curatie	Na curatie	Tijdens palliatie	

Hoe komt een revalidatie-indicatie tot stand ?

- Screening
  - vragenlijsten:
    - CES-D
    - PSK (Patiënt Specifieke Klachtenlijst)
    - VAS-vermoeidheid
- Intake (revalidatie)
  - Anamnese (medische diagnose/prognose, sociaal)
  - Functionele prognose
  - Hulpvraag/Verwachtingen
  - Psyche/gedrag/motivatie
  - Kennis en inzicht in problematiek
  - Huidig activiteiten en participatieniveau. Wat is gewenst?
  - Lichamelijk onderzoek
- ICF-classificatie
- Hulpvraag op activiteiten en participatie niveau

Het implementatieproject

- Implementatieproject Oncologische revalidatie van maart 2012 – mei 2014
- 6 voorloper centra geselecteerd

Doel:

- Structurele signalering en verwijzing
- Uitbreiding van het revalidatieaanbod naar 'tijdens in opzet curatieve behandeling' en 'palliatieve fase'
- Elke (ex)patiënt met kanker krijgt, indien nodig, tijdig en op maat de mogelijkheid van revalidatie aangeboden
- Ontwikkelen ketenzorg, afspraken in het netwerk

Betrokkenen

IKNL (procesbegeleiding), ZonMW (subsidie)

multidisciplinaire richtlijnwerkgroep, VRA (hoofdeigenaar)